

สภาพโดยทั่วไปของชาวไร่อ้อย

บทนี้กล่าวถึงสภาพทั่วไปของชาวไร่อ้อย เริ่มตั้งแต่ขนาดของครอบครัวและขนาดของที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก อายุของชาวไร่และประสบการณ์ในการทำไร่อ้อย ลักษณะการถือครองที่ดิน การรวมกลุ่มของชาวไร่อ้อย ตลอดจนรายได้รายจ่ายและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำไร่อ้อย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขนาดของครอบครัวและขนาดของที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก

จากการสัมภาษณ์ชาวไร่อ้อยจำนวน 299 ครอบครัว ในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคกลางและภาคตะวันออก คือ จังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี ชลบุรี นครปฐม ราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ปรากฏว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของชาวไร่โดยเฉลี่ยมีประมาณ 7 คน ในจำนวนนี้เป็นคนที่อยู่ในวัยทำงานครอบครัวละ 4 คน ที่เหลือเป็นเด็กและคนชรา

เกษตรกรชาวไร่อ้อยมีเนื้อที่เพาะปลูกรวมกันทั้งสิ้น 30,181 ไร่ เป็นเนื้อที่ปลูกอ้อย 29,088 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 96.4 และปลูกพืชชนิดอื่น 1,093 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.6 ชนิดของพืชอื่นที่ปลูก ได้แก่ มันสำปะหลัง ร้อยละ 2.3 รองลงมาคือร้อยละ 0.9 ใช้ในการทำนา ร้อยละ 0.4 ใช้ในการปลูกพืชไร่อื่น ๆ ได้แก่ พริก ข้าวโพค ยาสูบ มันเทศ สับปะรด ข้าวฟ่าง เผือก มะเขือ ถั่วลิสง กระถิน มะพร้าว และกล้วย

ตารางที่ 5
เนื้อที่ทำการเพาะปลูกพืชแต่ละชนิดในปี 2520/21

ลำดับ ที่	รายชื่อจังหวัด	อ้อย		มันสำปะหลัง		นา		พืชไร่อื่น		รวม	
		เนื้อที่	ร้อยละ	เนื้อที่	ร้อยละ	เนื้อที่	ร้อยละ	เนื้อที่	ร้อยละ	เนื้อที่	ร้อยละ
1	ชลบุรี	3,358	79.5	689	16.3	168	4.0	10	0.2	4,225	100.0
2	นครปฐม	4,703	99.6					17	0.4	4,720	100.0
3	ประจวบคีรีขันธ์	495	94.8	8	1.5			19	3.7	522	100.0
4	ราชบุรี	4,342	99.3			27	0.6	2	0.1	4,371	100.0
5	สุพรรณบุรี	3,110	97.1			79	2.5	12	0.4	3,201	100.0
6	กาญจนบุรี	13,080	99.5					62	0.5	13,142	100.0
	รวมทั้งสิ้น	29,088	96.4	697	2.3	274	0.9	122	0.4	30,181	100.0

เนื้อที่ปลูกอ้อยปี 2520 จำนวน 29,088 ไร่ เป็นอ้อยปลูกใหม่ร้อยละ 37.6 และเป็นเนื้อที่ปลูกอ้อยต่อร้อยละ 62.4 ของเนื้อที่ปลูกอ้อยทั้งหมด

ตารางที่ 6
เนื้อที่เพาะปลูกอ้อย

จำนวนไร่ที่ปลูกอ้อย	อัตราร้อยละของชาวไร่ที่ปลูกอ้อย
2 - 34.9	64.6
35 - 67.9	13.7
68 - 100.9	5.4
101 - 133.9	1.3
134 - 166.9	2.7
167 - 199.9	3.0
200 - 300	4.3
301 ขึ้นไป	5.0
	100.0

จากตารางที่ 6 สรุปได้ว่าชาวไร่ร้อยละ 64.6 มีเนื้อที่ปลูกอ้อยต่ำกว่า 35 ไร่ ชาวไร่ร้อยละ 13.7 มีเนื้อที่ปลูกอ้อยระหว่าง 35 - 68 ไร่

อายุของชาวไร่และประสบการณ์ในการทำไร่อ้อย

การสำรวจอายุของชาวไร่อ้อยก็เพื่อต้องการศึกษาว่ามีชาวไร่ที่อยู่ในวัยทำงาน และวัยสูงอายุเท่าใด เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่เทคนิคและวิชาการเกษตรสมัยใหม่ ตลอดจนปรับปรุงวิธีการจำหน่ายผลผลิตที่เหมาะสมให้แก่ชาวไร่ เพราะตามข้อเท็จจริง ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้ง่ายกว่าผู้สูงอายุ

ตารางที่ 7
จำนวนอายุของหัวหน้าครอบครัวชาวไร่ช้อย

จังหวัด	21-30 ปี		31-40 ปี		41-50 ปี		51-60 ปี		เกิน 60 ปี		รวม	
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
ชลบุรี	-	-	12	28.6	12	28.6	8	19.0	10	23.8	42	100.0
นครปฐม	-	-	6	20.0	9	30.0	8	26.7	7	23.3	30	100.0
ประจวบคีรีขันธ์	4	14.8	8	29.6	13	48.2	1	3.7	1	3.7	27	100.0
ราชบุรี	1	3.3	9	30.0	11	36.7	7	23.3	2	6.7	30	100.0
สุพรรณบุรี	1	2.3	17	38.6	15	34.1	9	20.5	2	4.5	44	100.0
กาญจนบุรี	2	1.6	37	29.4	57	45.2	18	14.3	12	9.5	126	100.0
	8	2.6	89	29.8	117	39.1	51	17.1	34	11.4	299	100.0

จากตารางที่ 7 แสดงว่าร้อยละ 39.1 ของชาวไร่มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี ร้อยละ 29.8 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี และร้อยละ 2.6 มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี หรือรวมร้อยละ 71.5 ของชาวไร่ทั้งหมดมีอายุระหว่าง 21 - 50 ปี และอายุของหัวหน้าครอบครัวชาวไร่ช้อยจากการสำรวจทั้งหมดเฉลี่ยอายุ 48 ปี สรุปได้ว่าในการแนะนำให้ชาวไร่เปลี่ยนแปลงวิธีการเพาะปลูกช้อยอาจจะมีปัญหาบ้าง เนื่องจากชาวไร่ส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างสูง

การทำไร่ช้อยเป็นที่นิยมแพร่หลายมากโดยเฉพาะในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าชาวไร่ส่วนใหญ่ที่ทำการสำรวจประมาณร้อยละ 33.4 ประกอบอาชีพการทำไร่ช้อยไม่เกิน 3 ปี ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8
จำแนกประสบการณ์ในการทำไร่อ้อย

จำนวนปีที่ประกอบการทำไร่อ้อย	จำนวนชาวไร่ (ราย)	คิดเป็นร้อยละ
1 - 3	100	33.4
4 - 6	77	25.8
7 - 9	46	15.4
10 - 12	41	13.7
13 - 15	11	3.7
เกิน 15	24	8.0
รวม	299	100.0

สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรหันมาปลูกอ้อยกันมากในระยะหลังก็คือ

1. ราคาอ้อยในระยะหลัง ๆ นี้มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี
2. การปลูกอ้อยให้ผลผลิตที่แน่นอนกว่าพืชชนิดอื่น เนื่องจากอ้อยทนความแล้งได้ดีและง่ายต่อการบำรุงรักษา
3. มีตลาดรับซื้อที่แน่นอน คือโรงงานน้ำตาล รวมทั้งรัฐบาลให้ประกันราคาอีกด้วย
4. ต้นทุนการปลูกอ้อยต่ำกว่าพืชชนิดอื่น เพราะการปลูกพืชชนิดอื่นต้องหาพันธุ์ใหม่ทุกปี แต่อ้อยเมื่อปลูกครั้งแรกแล้ว สามารถให้ผลต่อไปได้อีก 2 - 3 ปี
5. โรงงานน้ำตาลให้ "เงินบำรุงไร่" แก่ชาวไร่ทุกปีไปลงทุนปลูกและบำรุงรักษาอ้อย
6. อาชีพการทำไร่อ้อยมีลักษณะพิเศษ คือ ชาวไร่สามารถรวมกลุ่มกันได้ อย่างเข้มแข็ง และสามารถต่อรองราคากับโรงงานน้ำตาลได้ ทำให้ชาวไร่มั่นใจว่าจะ-

ไม่ถูกต้องราคาอย่างไม่เป็นธรรมจากโรงงานผู้ซื้อ

ลักษณะการถือครองที่ดิน

เกษตรกรชาวไร่อ้อยที่ทำการสัมภาษณ์จำนวน 299 ครอบครัว มีเนื้อที่ถือครองรวมทั้งสิ้น 30,181 ไร่ โดยแยกเป็นที่ดินของตนเอง 26,694 ไร่ หรือร้อยละ 88.4 ของเนื้อที่ถือครองทั้งหมด ที่ดินเช่าจากผู้อื่น 3,487 ไร่ หรือร้อยละ 11.6 ชาวไร่บางกลุ่มเป็นผู้ที่มีที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมด บางกลุ่มเป็นผู้เช่าที่ดินทั้งหมด บางกลุ่มเป็นผู้เช่าที่ดินของผู้อื่นเพื่อทำการผลิตรวมกับที่ดินของตนเอง

ตารางที่ 9
จำนวนและเปอร์เซ็นต์ของชาวไร่ แยกตามลักษณะการถือครองที่ดิน

จังหวัด	เป็นเจ้าของเองทั้งหมด		เป็นเจ้าของบางส่วน		เป็นผู้เช่าทั้งหมด		รวม	
	จำนวนชาวไร่	ร้อยละ	จำนวนชาวไร่	ร้อยละ	จำนวนชาวไร่	ร้อยละ	จำนวนชาวไร่	ร้อยละ
ชลบุรี	22	52.4	12	28.6	8	19.0	42	100.0
นครปฐม	23	76.7	4	13.3	3	10.0	30	100.0
ประจวบคีรีขันธ์	27	100.0	-	-	-	-	27	100.0
ราชบุรี	16	53.3	12	40.0	2	6.7	30	100.0
สุพรรณบุรี	31	70.4	12	27.3	1	2.3	44	100.0
กาญจนบุรี	99	78.6	19	15.1	8	6.3	126	100.0
รวม	218	72.9	59	19.7	22	7.4	299	100.0

จากตารางที่ 9 ชาวไร่ร้อยละที่จังหวัดชลบุรีมีการเช่าที่ดินทั้งหมดและเช่าที่ดินบางส่วนมากที่สุด คือ คิดเป็นร้อยละ 47.6 รองลงมาได้แก่ ราชบุรีร้อยละ 46.7 สุพรรณบุรีร้อยละ 29.6 นครปฐมร้อยละ 23.3 กาญจนบุรีร้อยละ 21.4 ผู้ที่มีที่ดินให้ชาวไร่ร้อยละ 100.0 ได้แก่ ญาติ เพื่อน เจ้าของที่ดิน คนหัด และพ่อค้าในท้องถิ่น ตามลำดับ การชำระค่าเช่าที่ดิน ชาวไร่ชำระเป็นเงินสดทั้งหมด อัตราค่าเช่าประมาณไร่ละ 100 - 300 บาทต่อปี ผู้ที่เช่าได้ในราคาต่ำมักจะเป็นผู้ที่เช่าที่ดินติดต่อกันมาเป็นเวลานาน ชาวไร่ที่เช่าที่ดินจากผู้อื่น จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการลงทุนต่อไร่สูงกว่าชาวไร่ที่มีที่ดินเป็นของตนเอง

ในกรณีที่ชาวไร่เป็นเจ้าของที่ดินเอง ตามหลักฐานการถือครองที่ดินแสดงให้เห็นว่าที่ดินที่ถือครองนั้นได้มาจากการจับจองหรือการบุกรุกเนื้อที่ป่าสงวนเป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 10
ลักษณะการถือครองที่ดินของชาวไร่ในปี 2520

ใบสำคัญ	เนื้อที่ที่ชาวไร่ เป็นเจ้าของเอง (ไร่)	คิดเป็นร้อยละ ของเนื้อที่ที่ชาวไร่เป็นเจ้าของ
ไม่มีใบสำคัญ	1,722	6.4
ภบท.6	1,869	7.0
ส.ค.1	980	3.7
ใบจอง	2,281	8.6
นส.3	15,937	59.7
โฉนด	3,905	14.6
	26,694	100.0

จากตารางที่ 10 ในปี 2520 ชาวไร่ทำการบุกเบิกป่าใหม่ประมาณร้อยละ 6.4 ของเนื้อที่เพาะปลูกที่ชาวไร่เป็นเจ้าของเอง มีการจับจองเนื้อที่ปลูกโดยชาวไร่ไปแจ้งการเสียภาษีที่ดินไว้กับทางอำเภอร้อยละ 7.0 และเนื้อที่ปลูกที่ชาวไร่แจ้งการครอบครองที่ดินต่อนายอำเภอท้องถิ่นมีร้อยละ 3.7 นอกจากนี้ชาวไร่ได้ทำการเพาะปลูกในที่ดินซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้าครอบครองชั่วคราวอีกร้อยละ 8.6 แสดงว่าการทำไร่ไถนนั้นได้มีการบุกเบิกเนื้อที่ปลูกใหม่ซึ่งไม่เคยทำประโยชน์มาก่อนประมาณร้อยละ 25.7 ของจำนวนสิทธิการถือครองที่ดิน ส่วนที่ดินมีหลักฐานซึ่งทางการออกให้แก่ชาวไร่ไถนมีร้อยละ 74.3 ของเนื้อที่ถือครองทั้งหมด (เฉพาะที่ทำการสำรวจ)

ฐานะและการรวมกลุ่มของชาวไร่

ก. ฐานะของชาวไร่

ในปีเพาะปลูก 2519/20 มีประชาชนที่ประกอบอาชีพการทำไร่ในเขตภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออก รวมทั้งสิ้น 101,282 ราย คิดเป็นร้อยละ 2 ของประชาชนที่อยู่ในภาคการเกษตร¹ ซึ่งอาจจำแนกชาวไร่ออกเป็น 4 ประเภทดังนี้คือ

1. ชาวไร่รับจ้าง มีอยู่เป็นจำนวนมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง อาศัยการขายแรงงานให้แก่ชาวไร่ที่ร่ำรวยเพื่อยังชีพโดยได้รับค่าจ้างตอบแทนเป็นรายวัน
2. ชาวไร่อยากจน ต้องเช่าที่ดินเพื่อทำการเพาะปลูกและกู้เงินมาใช้ในการลงทุนทำไร่ไถ้ย เจ้าของที่ดินและเจ้าของเงินกู้มักเป็นรายเดียวกัน ผลผลิตที่ได้จะขายให้แก่เจ้านี้ โดยที่ชาวไร่ได้รับผลตอบแทนส่วนที่เหลือภายหลังจากหักหนี้เงินกู้แล้ว
3. ชาวไร่ชนากลางมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่มักจะเป็นที่บุกเบิกใหม่ ชาวไร่มีฐานะความเป็นอยู่ค่อนข้างดี การขายผลผลิตยังคงอาศัยการขายผ่านหัวหน้าโคกต้า เนื่องจากขนาดเนื้อที่เพาะปลูกมีไม่มากพอที่จะนำอ้อยส่งโรงงานน้ำตาลโดยตรง
4. ชาวไร่ร่ำรวย มีที่ดินนับเป็นพันไร่ ซึ่งอาจจะทำการเพาะปลูกด้วยตนเอง โดยใช้เครื่องมือการผลิตที่ทันสมัย เช่น รถแทรกเตอร์ เครื่องสูบน้ำ ฯลฯ หรืออาจจะแบ่งให้ผู้อื่นเช่าก็ได้ ชาวไร่ประเภทนี้มีลักษณะเป็นหัวหน้าโคกต้า (ดูรายละเอียดบทที่ 4) คือ จะปล่อยเงินกู้ให้แก่ชาวไร่รายย่อยเพื่อทำการเพาะปลูก ซึ่งเรียกกันในหมู่-

¹"อ้อย-น้ำตาล/จะหวานหรือไม่หวานก็ต้องกิน," เศรษฐกิจการเมือง

ชาวไร่ร้อยละ "เงินเกี่ยว" และเป็นผู้รวบรวมอ้อยจากชาวไร่เหล่านี้ส่งมอบให้กับโรงงานน้ำตาลตามโควตาที่ได้ทำสัญญาไว้ โดยคิดค่านายหน้าหรือค่าบริการที่เรียกว่า "ค่าหัวคัน"

ข. การรวมกลุ่มของชาวไร่อ้อย

ในอดีตที่ผ่านมา ชาวไร่อ้อยมักถูกโรงงานน้ำตาลเอารัดเอาเปรียบอยู่เสมอ เนื่องจากโรงงานน้ำตาลเป็นตลาดรับซื้ออ้อยเพียงแห่งเดียว ชาวไร่ไม่สามารถนำไปขายให้กับพ่อค้ารายอื่น ๆ นอกเหนือจากโรงงานน้ำตาลได้ และลักษณะธรรมชาติของอ้อยก็เกี่ยวไว้ได้ไม่นาน ถ้าชาวไร่ไม่ขายเมื่อถึงเวลาตัด อ้อยจะแห้งน้ำหนักลด และอาจกลายเป็นเชื้อเพลิงทำให้เกิดไฟไหม้ได้ ซึ่งก็คือการสูญเสียเงินทุนของชาวไร่อ้อย ดังนั้นชาวไร่จึงพยายามหาทางรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่อาชีพการทำไร่อ้อย กลุ่มของชาวไร่อ้อยที่มีบทบาทเด่นชัดในปัจจุบัน คือ

1. สหพันธ์ชาวไร่อ้อยแห่งประเทศไทย
2. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรชาวไร่อ้อย จำกัด

สหพันธ์ชาวไร่อ้อยแห่งประเทศไทย มี นายตรงค์ สิงโตทอง เป็นประธาน สหพันธ์นี้เกิดจากการรวมกันของสมาคมกลุ่มชาวไร่อ้อย 7 สมาคม ได้แก่

- ก. สมาคมกลุ่มชาวไร่อ้อยเขต 7 (จังหวัดนครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง และกาญจนบุรี)
- ข. สมาคมกลุ่มอาชีพการเกษตรชลบุรี จังหวัดชลบุรี
- ค. สมาคมการเกษตรระยอง จังหวัดระยอง
- ง. สมาคมกลุ่มชาวไร่ประจวบ - เพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- จ. สมาคมกลุ่มชาวไร่อ้อยเขต 6 จังหวัดกำแพงเพชร
- ฉ. สมาคมกลุ่มชาวไร่อ้อยเขต 4 จังหวัดอุตรธานี

ข. สมาคมกลุ่มอาชีพการเกษตรนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์¹

วัตถุประสงค์ของกลุ่มชาวไร้อ้อย

1. เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมอาชีพการทำไร้อ้อยให้มั่นคงยิ่งขึ้น ตลอดจนประสานงานระหว่างชาวไร้กัมโรงงานน้ำตาล
2. หาทางพุงราคาอ้อยให้อยู่ในระดับที่ยุติธรรม โดยร่วมมือกันขจัดความเสียหายเปรียบเทียบในการซื้อขายผลผลิต
3. ส่งเสริมความสามัคคีและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกและผู้ประกอบการอาชีพเดียวกัน
4. เพื่อพัฒนากิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ของท้องถิ่น เช่น สร้างโรงพยาบาล ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมในท้องถิ่นที่มีการปลูกอ้อย
5. ช่วยเหลือสมาชิกในค่านสวัสดิการ
6. จัดหาอ้อยพันธุ์ดี หนานทนต่อแมลงและศัตรูพืชให้แก่สมาชิก ตลอดจนแนะนำความรู้และเทคนิคทางวิชาการต่าง ๆ ในอันที่จะเพิ่มผลผลิตอ้อยให้สูงขึ้น
7. ให้คำแนะนำและแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพการทำไร้อ้อย

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรชาวไร้อ้อย จำกัด มี นายวิวัฒน์ วัจกาล เป็นประธานชุมนุม ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2519 มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เผยแพร่ความรู้ทางด้านวิชาการเกี่ยวกับการทำไร้อ้อย ตลอดจนวิจัยมูลเหตุข้อขัดข้องต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการปลูกอ้อยของสมาชิก
2. ส่งเสริมให้สมาชิกรวบรวมอ้อยขายโรงงานน้ำตาลโดยตรง แทนการขาย

¹สำนักงานอ้อยและน้ำตาลทราย, "วิวัฒนาการของอุตสาหกรรมน้ำตาลในประเทศไทย" (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานอ้อยและน้ำตาลทราย, 2520), หน้า 8.

ผ่านคนกลางที่เรียกว่า หัวหน้าโควต้า

3. จัดหาแหล่งเงินทุนให้สมาชิกใช้เป็นทุนขยายการค้าเป็นงาน
4. จัดให้มีการประกันราคาอ้อย เพื่อสมาชิกได้ราคายุติธรรม
5. จัดหาสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ และอุปกรณ์การเกษตร มาจำหน่ายแก่สมาชิกในราคาประหยัด

ปัจจุบัน ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรชาวไร่อ้อย จำกัด มีสมาชิก 29 สหกรณ์

ตารางที่ 11

รายชื่อสมาชิกชุมนุมสหกรณ์การเกษตรชาวไร่อ้อย จำกัด

ลำดับที่	สหกรณ์การเกษตร	จังหวัด
1	เมืองกาญจนบุรี	กาญจนบุรี
2	หามะกา	กาญจนบุรี
3	หามวง	กาญจนบุรี
4	พนมทวน	กาญจนบุรี
5	กรป. กลาง นพค. กาญจนบุรี	กาญจนบุรี
6	สุวรรณภูมิ	กาญจนบุรี
7	กุยบุรี	ประจวบคีรีขันธ์
8	ปราณบุรี	ประจวบคีรีขันธ์
9	หนองพลับ	ประจวบคีรีขันธ์
10	ชาวไร่อ้อยบ้านโป่ง	ราชบุรี
11	บ้านโป่ง	ราชบุรี
12	โพธาราม	ราชบุรี
13	สวนผึ้ง	ราชบุรี
14	ศรีประจันต์	สุพรรณบุรี

ตารางที่ 11

รายชื่อสมาชิกชุมนุมสหกรณ์การเกษตรชาวไร่อ้อย จำกัด¹

ลำดับที่	สหกรณ์การเกษตร	จังหวัด
15	คอนเจคีย์	สุพรรณบุรี
16	อุทอง	สุพรรณบุรี
17	สามชุก	สุพรรณบุรี
18	เขาย้อย	เพชรบุรี
19	หุบกะพง	เพชรบุรี
20	เมืองกำแพงเพชร	กำแพงเพชร
21	ชาณุวรลักษบุรี	กำแพงเพชร
22	นิคมทุ่งโพธิ์ทะเล	กำแพงเพชร
23	ไทรงาม	กำแพงเพชร
24	คลองขลุง	กำแพงเพชร
25	บ้านไร่	อุทัยธานี
26	หนองฉาง	อุทัยธานี
27	ศรีราชา	ชลบุรี
28	นครปฐม	นครปฐม
29	กำแพงแสน	นครปฐม

¹ กองสหกรณ์การเกษตร, "การส่งเสริมธุรกิจการค้าอ้อย" (กรุงเทพมหานคร : กองสหกรณ์การเกษตร, 2521), หน้า 6.

หมายเหตุ สมาชิกของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรชาวไร่อ้อย จำกัด คือ
สหกรณ์การเกษตรที่มีสมาชิกทำไร่อ้อย มีไร่สมาชิกเอกชน

รายได้จากการทำไร่อ้อยในแต่ละจังหวัด

รายได้จากการปลูกอ้อยของแต่ละท้องถิ่นขึ้นอยู่กับราคาอ้อยที่ชาวไร่ขายได้
และผลผลิตอ้อยต่อเนื้อที่ปลูก สำหรับราคาอ้อย โดยทั่วไปชาวไร่จะขายได้ในราคาเดียวกัน
กัน เพราะก่อนที่จะถึงฤดูกาลตัดอ้อย โรงงานน้ำตาลและชาวไร่อ้อยจะทำการเจรจา
ต่อรองในเรื่องราคารับซื้ออ้อยไว้ก่อน เมื่อตกลงกันได้แล้วทั้งสองฝ่ายจะลงนามในสัญญา
ข้อตกลงซื้อขายอ้อย กรณีที่ซื้อขายตามความหวานราคาอาจแตกต่างกันบ้าง กล่าวคือ
ถ้าอ้อยมีความหวานสูงราคาก็จะสูงตามไปด้วย ส่วนผลผลิตอ้อยต่อเนื้อที่ปลูกขึ้นอยู่กับ
ความอุดมสมบูรณ์ของที่ดิน ที่ดินที่ไร่เพาะปลูกมานานแล้วถ้าไม่ใส่ปุ๋ยบำรุงให้เพียงพอ
ผลผลิตต่อไร่จะต่ำ ส่วนที่ดินที่เพิ่งทำการปลูกหรือที่ปลูกอ้อยมาไม่นานถึงแม้ไม่ใส่ปุ๋ย
ผลผลิตต่อไร่ก็จะสูง เพราะดินมีความอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับการบำรุงรักษา
ด้วย

ตารางที่ 12

รายได้จากการปลูกอ้อยในเนื้อที่ 1 ไร่ ของแต่ละจังหวัดในปีการเพาะปลูก 2520-21

จังหวัด	เฉลี่ยผลผลิตอ้อย (ตัน) ต่อเนื้อที่ 1 ไร่	ราคาขายเฉลี่ย (บาท : ตัน)	รายได้ต่อไร่
ชลบุรี	7.4	300	2,220
นครปฐม	7.2	300	2,160
ประจวบคีรีขันธ์	4.3	300	1,290
ราชบุรี	6.9	300	2,070
สุพรรณบุรี	6.3	300	1,890
กาญจนบุรี	6.0	300	1,800
เฉลี่ย	6.4	300	1,905

จากตารางที่ 12 ผลผลิตอ้อยต่อเนื้อที่ 1 ไร่ ในปีการเพาะปลูก 2520-21 ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์อยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้เพราะชาวไร่ไม่ใส่ปุ๋ยบำรุงดิน จากการสัมภาษณ์เกษตรกรชาวไร่อ้อยทั้งหมด 27 ราย มีผู้ใส่ปุ๋ยเพียง 2 รายเท่านั้น ส่วนที่จังหวัดชลบุรีได้ผลผลิตสูงสุด เพราะชาวไร่ใส่ปุ๋ยบำรุงดินทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ รายได้จากการปลูกอ้อยในเนื้อที่ 1 ไร่ ที่จังหวัดชลบุรีจึงอยู่ในระดับสูงกว่าจังหวัดอื่น เป็นที่น่าสังเกตว่า ผลผลิตในปีเพาะปลูก 2520-21 ของทุกจังหวัดที่ทำการสำรวจอยู่ในระดับต่ำกว่าปีก่อน ๆ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศแห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำ ที่ชลประทานได้รับความเสียหาย ชาวไร่หลายรายประสบความขาดทุนจากการทำไร่อ้อย

สำหรับราคาอ้อยที่ขายได้แม้ว่าจะอยู่ในระดับเดียวกันแต่รายได้ที่ชาวไร่แต่ละรายได้รับจริงจะแตกต่างกันเนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้ คือ

1. ชาวไร่ที่อยู่ในแต่ละเขตถูกหักค่าบำรุงสมาคมต่างกัน เช่น ชาวไร่อยู่ในเขต 7 ถูกหักค่าบำรุงสมาคมต้นละ 2 บาท แต่ที่จังหวัดระยอง ชาวไร่ถูกหักค่าบำรุงสมาคมต้นละ 5 บาท¹

2. ชาวไร่ที่อยู่ในลู่ไร่ของหัวหน้าโควตาแต่ละรายถูกหัก "ค่าหัวตัน" ไม่เท่ากัน ซึ่ง "ค่าหัวตัน" ที่ถูกหักในปีการผลิต 2520-21 อยู่ในอัตราต้นละ 10-20 บาท (จากการสัมภาษณ์เกษตรกรชาวไร่) แต่ถ้าเป็นอ้อยของหัวหน้าโควตาเองก็ไม่ต้องเสียค่าหัวตัน

3. ชาวไร่ที่ถูกเงินจากหัวหน้าโควตามาลงทุน ต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่หัวหน้าโควตาในอัตราต่างกัน ประมาณร้อยละ 2-3 ต่อเดือน เมื่อถึงเวลาที่อ้อยหัวหน้าโควตาจะมาควบคุมการตัดอ้อยเอง และจ่ายเงินค่าอ้อยให้ชาวไร่หลังจากที่ได้หัก "ค่าหัวตัน" ค่าดอกเบี้ย และค่าบริการต่าง ๆ ที่หักค้างอยู่ก่อนแล้ว เป็นที่น่าสังเกตว่าชาวไร่รายเล็ก ๆ ไม่เคยมีบัญชีของตนเองว่ามีหนี้สินอยู่กับหัวหน้าโควตาในรายการต่าง ๆ เท่าใด ทั้งนี้เนื่องจากชาวไร่ไม่มีการศึกษาในระดับต่ำ ไม่เข้าใจวิธีการทำบัญชีการหักหนี้สิน หัวหน้าโควตาจึงเป็นผู้ดำเนินการฝ่ายเดียว ชาวไร่จะทราบก็แต่เพียงว่ามีเงินเหลือจากการขายอ้อยในปีนั้นหรือไม่ เป็นจำนวนเท่าใด ทำให้หัวหน้าโควตาที่ไม่สุจริตมีโอกาสเอารัดเอาเปรียบชาวไร่ได้มาก

4. ผลผลิตต่อไร่ของชาวไร่แต่ละรายไม่เท่ากัน

รายจ่ายในการทำไร่อ้อยของแต่ละจังหวัด

เนื่องจากอ้อยเป็นพืชที่ปลูกครั้งแรกแล้วสามารถเก็บเกี่ยวผลได้ถึง 3 ปี ดังนั้น

¹สำนักงานอ้อยและน้ำตาลทราย, "สรุปสถานการณ์ผลิตน้ำตาลของประเทศไทย ในฤดูการผลิตปี 2519-20" (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานอ้อยและน้ำตาลทราย, 2520), หน้า 18 - 19.

ต้นทุนการเพาะปลูกจึงสูงเฉพาะในปีแรก และจะลดต่ำลงในปีที่สองและปีที่สาม เพราะชาวไร่ไม่ต้องลงทุนค่าไถ ค่าพันธุ์อ้อย ค่ากลบร่อง ฯลฯ จากการสัมภาษณ์การลงทุนต่อเนื้อที่ปลูก 1 ไร่ ในจังหวัดต่าง ๆ สำหรับอ้อยที่ปลูกในปี 2520 โดยเฉลี่ยมีดังนี้

ตารางที่ 13

รายจ่ายในการปลูกอ้อยโดยเฉลี่ยของจังหวัดต่าง ๆ ในปีการเพาะปลูก 2520 - 21

จังหวัด	รายจ่ายต่อเนื้อที่เพาะปลูก 1 ไร่
ชลบุรี	1,262.02
นครปฐม	1,462.60
ประจวบคีรีขันธ์	1,079.18
ราชบุรี	1,623.33
สุพรรณบุรี	1,490.61
กาญจนบุรี	1,627.42
เฉลี่ย	1,424.19

จากตารางที่ 13 ต้นทุนการผลิตอ้อยที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์อยู่ในระดับต่ำสุด เนื่องจากชาวไร่ปลูกอ้อยในเนื้อที่ขนาดเล็ก อาศัยแรงงานคนในครัวเรือนช่วยทำการเพาะปลูก ทำให้เสียค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินน้อยกว่าชาวไร่ที่ต้องจ่ายค่าจ้างแรงงานต่าง ๆ ทั้งหมด ข้อสำคัญคือ ชาวไร่ไม่ใช้ปุ๋ยบำรุงดิน รายจ่ายในการทำไร่อ้อยจึงต่ำ จังหวัดกาญจนบุรี ต้นทุนการผลิตอ้อยต่อไร่สูงสุด ทั้งนี้เพราะชาวไร่ที่ทำการสำรวจส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบอาชีพการทำไร่อ้อยในเนื้อที่ขนาดใหญ่ ซึ่งการทำไร่จะต้องว่าจ้างแรงงานทั้งหมดนับตั้งแต่ปลูกจนกระทั่งบำรุงรักษาให้เจริญเติบโต ค่าจ้างแรงงานจึงสูง นอกจากนี้ เกษตรกรชาวไร่อ้อยในจังหวัดกาญจนบุรีใช้ยาปราบศัตรูพืชมากกว่าจังหวัดอื่น รายจ่ายในการลงทุนปลูกอ้อยของจังหวัดกาญจนบุรีจึงอยู่ในระดับสูงสุด การลงทุนทำไร่-

อ้อยนั้น ชาวไร้อ้อยจะต้องใช้จ่ายในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ ประมาณร้อยละ 33.3 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดคือเป็นค่าจ้างแรงงาน (ตารางที่ 14) แสดงว่าสินค้าที่ชาวไรได้รับส่วนหนึ่งจะทำให้เกิดการว่าจ้างแรงงานขึ้น ทำให้เงินทุนหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ รองลงมาคือ ร้อยละ 24.3 ใช้จ่ายพันธุ์อ้อยมาเพาะปลูก ร้อยละ 13.4 เป็นค่าปุ๋ย จะเห็นได้ว่าชาวไรใช้จ่ายบำรุงดินน้อย ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลผลิตต่อไรต่ำ ส่วนค่าใช้จ่ายในการซื้อขายปราบศัตรูพืชมีร้อยละ 6.8 ทั้งนี้เนื่องจากชาวไรใช้วิธีว่าจ้างแรงงานถากหญ้าแทนการใช้จ่ายปราบศัตรูพืช โดยชาวไรให้เหตุผลว่า ยาบปราบศัตรูพืชมีราคาสูงและบางครั้งหาซื้อได้ยาก การซื้อเครื่องมือเครื่องใช้มีร้อยละ 2.3 ชาวไรระบุว่าเป็นการซื้อเฉพาะเครื่องมือที่จำเป็น เช่น จอบ เสียม มีด สำหรับเครื่องทุ่นแรงประเภทแทรกเตอร์ ชาวไรที่มีฐานะดีเท่านั้นจึงจะเป็นเจ้าของได้ เพราะการลงทุนทางด้านนี้สูงเกินกว่ากำลังทางการเงินของชาวไรจะอำนวยให้ได้ โดยปกติชาวไรจะว่าจ้างเจ้าของรถแทรกเตอร์มาไถที่ ค่าจ้างไถประมาณร้อยละ 17.8 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด

ตารางที่ 14
ค่าใช้จ่ายในการปลูกอ้อย

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)	อัตราร้อยละของค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น
ค่าจ้าง	14,850,653	33.3
ค่าพันธุ์อ้อย	10,849,096	24.3
ค่าปุ๋ย	5,992,102	13.4
ค่ายาปราบศัตรูพืช	3,029,286	6.8
ค่าเครื่องมือเครื่องใช้	1,020,755	2.3
ค่าเช่าที่ดิน	555,320	1.2
ค่าจ้างไถ	8,319,090	18.7
รวม	44,616,302	100.0

เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายจากการทำไร่อ้อยในแต่ละจังหวัด

ตารางที่ 15

เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายจากการทำไร่อ้อยในจังหวัดต่าง ๆ

จังหวัด	รายจ่ายต่อเนื้อที่ 1 ไร่ (บาท)	รายได้ต่อเนื้อที่ 1 ไร่ (บาท)	กำไรต่อเนื้อที่ 1 ไร่ ¹ (บาท)	กำไรต่ออ้อย 1 ตัน ¹ (บาท)
ชลบุรี	1,262.02	2,220	957.98	129.45
นครปฐม	1,462.60	2,160	697.40	96.86
ประจวบคีรีขันธ์	1,079.18	1,290	210.82	49.02
ราชบุรี	1,623.33	2,070	446.67	64.73
สุพรรณบุรี	1,490.61	1,890	399.39	63.39
กาญจนบุรี	1,627.42	1,800	172.58	28.76
เฉลี่ย	1,424.19	1,905	480.80	72.03

ตารางที่ 15 เป็นการเปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายของชาวไร่อ้อยในจังหวัดต่าง ๆ ในปี พ.ศ.2520 ชาวไร่อ้อยจังหวัดชลบุรี ได้กำไรจากการผลิตอ้อย 1 ตัน สูงสุด รองลงมา ได้แก่ จังหวัดนครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ตามลำดับ ส่วนชาวไร่อ้อยในจังหวัดกาญจนบุรีได้กำไรต่ออ้อย 1 ตัน ต่ำสุด คือ 28.76 บาท จากการสัมภาษณ์ชาวไร่ให้คำตอบว่า เนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศแห้งแล้งขาดแคลนน้ำ อ้อยไม่เจริญเติบโต ผลผลิตต่อไร่ที่ได้รับต่ำมาก ประกอบกับต้นทุนการผลิต

¹เป็นกำไร ก่อนหักค่าบำรุงสมาคมและค่าหัวตัน.

สูงผลกำไรจึงลดต่ำลง

อย่างไรก็ดี "กำไร" ในตารางที่ 15 นี้ รวมค่าบำรุงสมาคมไว้ด้วย ซึ่งชาวไรในจังหวัดต่าง ๆ จะต้องถูกโรงงานหักไว้ในอัตราที่แตกต่างกัน เช่น ชาวไรอ้อยเขต 7 ถูกหักค่าบำรุงสมาคมคันละ 2 บาท นอกจากนี้ยังรวมค่าหัวคันซึ่งชาวไรที่ไม่ใช่หัวหน้าโควตาจะต้องถูกหักคันละ 10-20 บาท ตามแต่จะตกลงกันด้วย

ปัญหาในการทำไรอ้อย

การทำไรอ้อย เกษตรกรต้องประสบปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1. สภาพดินฟ้าอากาศแห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำ ชาวไรต้องการระบบชลประทานเพื่อให้มีน้ำเพียงพอตลอดฤดูกาลปลูกอ้อย
2. การขาดแคลนแรงงาน ในฤดูโรงงานเปิดหีบ ชาวไรต่างเร่งรีบตัดอ้อยส่งโรงงานซึ่งต้องใช้คนจำนวนมากในการตัดและขนส่งอ้อย ชาวไรจำเป็นจะต้องหาคนงานจากท้องถิ่นอื่น การหาคนงานต้องจ่ายเงินล่วงหน้าและเสียค่ารถเดินทางไป-กลับสำหรับคนงานเหล่านั้น บางครั้งคนงานรับเงินไปแล้วแต่ไม่มาทำงาน ชาวไรต้องเสียเงินโดยเปล่าประโยชน์มีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก
3. ปุ๋ย หาซื้อได้ยากและราคาสูง บางครั้งเป็นปุ๋ยปลอม
4. ขาดแคลนเงินทุน โดยปกติแหล่งเงินทุนของชาวไรหาได้ไม่มากนัก แต่ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง เช่น การกู้จากหัวหน้าโควตา อัตรากอเบี้ยประมาณร้อยละ 2-3 ต่อเดือน ส่วนการกู้จากสถาบันการเงิน ชาวไรให้เหตุผลว่ากู้ยากเนื่องจากไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน
5. ศัตรูพืชระบาดรุนแรง เช่น เพลี้ย
6. ราคารับซื้ออ้อยไม่แน่นอน

ปัญหาในการจำหน่ายอ้อย

จากตัวอย่างของชาวไร่ที่สำรวจทั้งสิ้น 299 ราย มีอยู่ 235 ราย คิดเป็นร้อยละ 78.6 ที่เห็นว่าการขายอ้อยมีปัญหา ซึ่งลำดับความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ปัญหาอ้อยถูกกดราคา โรงงานน้ำตาลจะกดราคาอ้อยโดยอ้างว่า อ้อยอ่อน อ้อยยอดยาว หรืออ้อยมีสิ่งสกปรกเจือปน โดยที่โรงงานน้ำตาลมิได้กำหนดมาตรฐานที่แน่นอนว่า จะยอมให้มีวัตถุอื่นปะปนอยู่มากน้อยเท่าใด จึงจะได้ราคาตามกำหนด

2. ปัญหาเกี่ยวกับการรอคิวส่งอ้อยนานทำให้อ้อยน้ำหนักลด เนื่องจากชาวไร่ อ้อยส่วนใหญ่ทำการเพาะปลูกในเนื้อที่ขนาดเล็ก การขายอ้อยต้องขายผ่านหัวหน้าโควต้า เมื่อถึงฤดูตัดอ้อยชาวไร่ต่างเร่งตัดอ้อยส่งให้หัวหน้าโควต้าเพื่อส่งต่อไปโรงงานหีบ ปริมาณอ้อยที่ส่งเข้าโรงงานจึงมีมากเกินกว่ากำลังหีบของโรงงานจะหีบได้หมด รถบรรทุกอ้อยต้องเสียเวลารอขนถ่ายอ้อยที่โรงงานเป็นเวลานาน ทำให้อ้อยน้ำหนักลด

3. ปัญหาเรื่องชาวไร่ที่ขายอ้อยในนามของหัวหน้าโควต้าไม่มีความรู้เห็นในการชั่งน้ำหนัก ในฤดูกาลตัดอ้อย หัวหน้าโควต้าจะจัดรถไปบรรทุกอ้อยของลูกไร่ เมื่อรถบรรทุกอ้อยเข้าไปชั่งน้ำหนักที่โรงงานแล้ว โรงงานจะออกใบแจ้งน้ำหนักให้แก่หัวหน้าโควต้า หลังจากนั้นหัวหน้าโควต้าจึงนำใบแจ้งน้ำหนักไปให้แก่ชาวไร่อีกคนหนึ่ง จึงอาจเป็นไปได้ที่น้ำหนักอ้อยที่แจ้งมาไม่ได้เป็นน้ำหนักที่แท้จริง เพราะการชั่งน้ำหนักชาวไร่ที่เป็นลูกไร่ไม่มีความรู้เห็นด้วย

4. ปัญหาเกี่ยวกับการได้รับเงินค่าขายอ้อยช้า เนื่องจากโรงงานน้ำตาลจะชำระเงินค่าขายอ้อยให้ชาวไร่เพียง 50 เปอร์เซ็นต์ของมูลค่าอ้อย หลังจากที่ชาวไร่นำอ้อยส่งโรงงาน 15 วัน ส่วนเงินที่เหลืออีก 50 เปอร์เซ็นต์ โรงงานจะชำระเป็นเช็คล่วงหน้าระยะเวลา 45-60 วัน ซึ่งชาวไร่ต้องนำเช็คไปขายและเสียดอกเบี้ยอีกต่อหนึ่ง บางครั้งชาวไร่ต้องกู้ยืมจากแหล่งอื่นมาใช้ก่อนและต้องเสียดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นด้วย